

AKADEMİSYENLERİN KONGRE TERCİH UNSURLARI

Doç. Dr. Nazmi KOZAK* Arş. Grv. Deniz KARAGÖZ YÜNCÜ**

ÖZ

Çalışmanın amacı, kongre katılımcılarının tercih kriterlerini belirlemek ve bu tercih kriterlerinin katılımcıların davranışlarına ve demografik özelliklere göre farklılıklarını tanımlamaktır. Kongre tercih kriterlerinin belirlenmesi için doğrulayıcı faktör analizi ve gruplar arasındaki farklılıkları incelemek için ise t-testi kullanılmıştır. Veriler Türkiye'deki üniversitelerde çalışan ve ulusal ya da uluslararası bir kongreye katılmış 246 akademisyenden toplanmıştır. Verilerin elde edilmesinde yüz yüze ve e-posta ile anket tekniğinden yararlanılmıştır. Çalışma sonucunda, boş zaman ve eğlence, kongre, maddi maliyet, altyapı, zaman maliyeti ve destinasyon kongre katılımını etkileyen faktörler olarak ortaya çıkmıştır. Ayrıca, tercih kriterlerinin demografik özelliklere göre farklılıklar gösterdiği belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Kongre turizmi, kongre tercih ölçütleri, katılım davranışı, akademisyenler, Türkiye*

CONFERENCE PREFERENCE CRITERIA OF FACULTY MEMBERS

ABSTRACT

The aim of the study to demonstrate the factors of conference attendees' preference criteria, and to describe the differences according to demographic attributes and conference behaviors of attendance. The confirmatory factor analysis was employed to determine the criteria of conference preference, and t-test was used to analyze differentiations between attendees groups. The data was collected from 246 faculty members, attended to one of national or international conference, and have been working in Turkish universities. The face to face and e-mail survey techniques were utilized to obtain the data. In conclusion, leisure and entertainment, conference, monetary costs, infrastructure, time cost, and destination were occurred the effected factors of conference attendance. Moreover, it was obtained that the preference factors of attendance behaviors differ according to demographic variables.

Keywords: *Conference tourism, conference preference criteria, attendance behavior, faculty members, Turkey.*

* Anadolu Üniversitesi Turizm ve Otel İşletmeciliği Yüksekokulu, e-posta: nkozak@anadolu.edu.tr

** Anadolu Üniversitesi Turizm ve Otel İşletmeciliği Yüksekokulu, e-posta: dkaragoz@anadolu.edu.tr

1. GİRİŞ

Etkinlik endüstrisinin bir alt kümesi olan iş amaçlı etkinlikler ve kongreler, genellikle bilgilenecek, bilgilendirmek ve ticari yararlar sağlamak amacıyla organize edilir. Artan katılımcı sayısı, kısa sürede elde edilen yüksek gelir, tanıtım gibi nedenlerle etkinlik turizmi kapsamındaki kongrelere endüstri ve destinasyonlar tarafından büyüyen bir ilgi bulunmaktadır. Özellikle yüksek düzeyde heterojen bir pazar bölümüne hitap eden kongrelerin yöneticileri, başarılı bir kongre organize etmek ve yüksek katılımcı sayısına ulaşmak için katılımcılarının davranışları, karar alma süreçleri ve kongre seçim kriterlerine yönelik daha fazla bilgiye ihtiyaç duymaktadırlar. Ancak literatürdeki kongre turizmi çalışmalarının genellikle kongreleri düzenleyen kurumlar için destinasyon seçimi (Gnoth, 1998; Crouch ve Ritchie, 1998; Go ve Govers, 1999; Jun ve McCleary, 1999; Choi ve Boger, 2002), kongre düzenleyicilerinin karar alma süreçleri (Oppermann, 1998), destinasyon algısı ve imaj (Oppermann, 1996; Oppermann, 1998; Baloğlu ve Love, 2005) ve genel endüstri değerlendirmeleri gibi arz yönlü çalışmalar üzerine yoğunlaştığı görülmektedir. Kongre katılımcılarına ilişkin sınırlı sayıda çalışmanın bulunduğu ve bu çalışmaların yeterli olmadığı görülmektedir.

Bu çalışma iki aşamadan oluşmaktadır. Çalışmanın ilk aşamasında, turizm pazarının önemli bir bölümünü oluşturan kongre katılımcılarının karar alma süreçlerinde etkili olan kongre tercih ölçütlerinin belirlenmesi amaçlanmaktadır. İkinci aşamada ise, kongre tercih ölçütlerinin katılımcıların demografik özelliklerine ve kongre katılım davranışlarına göre farklılıkları belirlenmeye çalışılacaktır. Bu çalışmadan elde edilecek sonuçlar ile kongre yöneticilerinin kongre katılımcılarına ilişkin ihtiyaç duydukları bilgi gereksiniminin karşılanacağı düşünülmektedir.

2. KONGRE ETKİNLİKLERİNDE KARAR ALMA

Diğer tüketiciler gibi turistler de bir tatil satın alma ya da bir etkinliğe katılma kararını verirken uygun seçim ölçütlerini göz önünde tutarak karar vermektedir. Seçim ölçütleri tüketicinin alternatifleri değerlendirmek için kullandığı kritik özelliklerdir (Kotler ve Armstrong, 2008). Tüketici karar alma süreçleri, diğer alanlarda olduğu gibi turizm alanında da, önemle üzerinde durulan bir konu ve çalışma alanıdır. Bu kapsamda farklı faktörleri içeren birçok model önerilmiştir. Diğer tüketici karar alma süreçlerinde olduğu gibi, potansiyel turistler, öncelikle seyahat ihtiyacının farkına varırlar. Bu aşamayı bilgi arama, alternatifleri değerlendirme, ürün seçimi, sonuç ve satın alma sonrası değerlendirme aşamaları takip etmektedir (Kotler, Bowen ve Makens, 1996). Opperman ve Chon (1997) bir kongreye katılım karar sürecinin, genel destinasyon seçim sürecine benzediğini ifade etmişlerdir.

Crompton (1977) turistlerin destinasyon seçimini, zaman, para ve yetenekler gibi pragmatik sınırlıklar ve destinasyon imajı arasındaki etkileşimin bir fonksiyonu olarak kavramsallaştırmıştır. Bu yaklaşım, genel turist seçim modelinde Woodside ve Lysonski (1989) tarafından desteklenmiştir. Um ve Crompton (1990) dört farklı açıdan kavramsallaştırılan destinasyon seçim sürecinden üç özellik boyutu türetmişlerdir. Bunlar; İhtiyaç tatmini, sosyal anlaşma ve seyahat edilebilirliktir (Um ve Crompton 1990, s.438). İhtiyaç tatmini boyutu; yenilik, rahatlama, öğrenme ve merak gibi seyahat motivasyon setini içermektedir. Öte yandan sosyal anlaşma boyutu; potansiyel turistlerin, sosyal grupların fikirlerine göre hareket etme eğilimini yansıtmaktadır. “Seyahatedilebilirlik” boyutu ise; para, zaman, yeterlik ve sağlık gibi değişkenler açısından bireylerin bir mekana seyahat etme eğilimini tanımlamaktadır (Um ve Crompton, 1990, s. 438). Um ve Crompton’ın “seyahat edilebilirlik” faktörüne benzer şekilde, Var, Cesario ve Mauser (1985) “ulaşılabilirlik” faktörünü bir katılımcının özel bir destinasyonda gerçekleşecek kongre katılım kararında temel belirleyicilerden biri olarak tanımlamışlardır. Var ve diğerleri (1985) birbirlerine seçenek oluşturan şehirlerde gerçekleşen kongrelere katılımı belirleyen unsurları incelemişlerdir. Söz konusu çalışmada bir destinasyondaki kongreye katılıp katılmama kararı alınırken belirleyici faktörün destinasyonun ulaşılabilirliği ve çekiciliği olduğu ortaya konulmuştur. Ek olarak, bu çalışmada destinasyonun ulaşılabilirliğinin

destinasyonun çekiciliğinden çok daha önemli olduğu ifade edilmiştir. Var, Cesario ve Mauser'ın yanı sıra (1985) Opperman ve Chon (1997) katılımcıların kongre katılım karar alma değişkenlerini tanımladıkları bir model önermişlerdir. Modelde katılım karar süreç değişkenlerini kişisel/mesleki faktörler, konferans faktörleri, destinasyon faktörleri ve bir araya gelme fırsatı olarak dört faktör altında sınıflandırıldığı görülmektedir (Opperman ve Chon, 1997, s.186). Kişisel/mesleki faktörler arasında öncelikle bireylerin sağlık durumu, finansal durum, bireyler için zamanın elverişliliği bulunmaktadır. Bireylerin kariyer amaçları için bir kuruma dâhil olması ile ilişkili faktörler “konferans faktörleri” olarak adlandırılmıştır. Konferans faktörleri altında bağlantı fırsatı, diğer profesyonellerle ve arkadaşlarla etkileşim, küresel toplum hissi, sürekli eğitim bulunmaktadır. Kongre katılımcılarının temel güduları ise alanında saygı duyulan uzmanları dinlemek, alanındaki değişimleri yakalamak, yeni beceriler öğrenmek, yeni iş amaçlı/profesyonel ilişkiler geliştirmek (Opperman ve Chon, 1997, s.186-188) olarak ifade edilmektedir. Kişisel/mesleki faktörler ve konferans faktörlerinin dışında mekan faktörü kapsamında ise uzaklık/yakınlık, ulaşım maliyeti ile ilişkili ulaşılabilirlik, seyahat süresi, iklim ve destinasyon imajı bulunmaktadır. Opperman ve Chon (1997, s.187) destinasyon imajının destinasyon katılım karar sürecinde önemli bir değişken olduğunu ve bazı destinasyonların, çekiciliklerine bağlı olarak yüksek düzeyde katılımı sağlayabildiklerini belirtmişlerdir. Zhang, Leung ve Qu (2007), Var, Cesario ve Mauser'ın (1985) çalışmalarını ve Opperman ve Chon'un (1997) potansiyel katılımcılar için kongre katılım karar süreci modelini incelemişler ve Opperman ve Chon'un modeline dayanarak yeni bir model geliştirmişlerdir. Yeni model, Opperman ve Chon'un modelinde bulunmayan iki alt kategoriye ayrılmıştır. Öncelikle, orijinal “mekan faktörleri” kongre destinasyonunun “çekiciliği” ve “ulaşılabilirliği” olarak iki alt kategoriye bölünmüştür (Zhang, Leung ve Qu, 2007, s.1124). Ayrıca, güvenlik, konuşulan dil, yerel halkın yardımseverliği, manzara/görülmeğe değer yerler, gece hayatının ulaşılabilirliği, yiyecek ve içecek faaliyetleri, konaklama gibi turistler tarafından dikkate alınan bazı destinasyon özellikleri modele eklenmiştir. Bunun yanı sıra modele kongre destinasyonunun ulaşılabilirliği ile ilişkili seyahat uzaklığı, doğrudan uçuşlar ve vize uygulamaları olmak üzere üç nitelik eklenmiştir. İkinci olarak Zhang, Leung ve Qu (2007), Opperman ve Chon'un (1997) modelindeki “bir araya gelme fırsatını”, “toplam maliyet faktörleri” olarak değiştirmişlerdir. Toplam maliyet faktörlerini ise “toplam finansman maliyeti” ve “toplam zaman maliyeti” olarak iki alt gruba ayrılmıştır (Zhang, Leung ve Qu, 2007, s.1126).

3. KONGRE TERCİH ÖLÇÜTLERİ

Lee ve Back (2007), kongre katılım sürecini, genellikle motivasyonel faktörler, engelleyici faktörler ya da durumsal kısıtlamalar, destinasyon faktörleri ve referans faktörler olmak üzere dört faktör ile açıklamaktadır (Lee ve Back, 2007, s.16). Katılımcıları bir kongreye katılmaya güdüleyen faktörler ilk kez Price (1993) tarafından incelenmiştir. Price (1993) çalışmasında kongre katılımını güdüleyen faktörleri liderlik, bağlantı, eğitim ve profesyonel bilgi faktörleri olarak belirlemiştir. Liderlik, bağlantı fırsatı ve eğitsel/ profesyonel gelişim diğer araştırmalarda en önemli kongre güduları olarak belirlenmişlerdir (Grant, 1994; Opperman ve Chon, 1995; Ngamson ve Beck, 2000; Rittichainuwat, Beck ve Lalopa, 2001; Severt, Wang, Chen ve Breiter, 2006). Bu faktörlere ek olarak, destinasyonlara seyahat fırsatı, açık alan rekreasyonu, iş amaçlı veya politik aktiviteler, mekân değişimi, bağlantı kurma ve eğitim fırsatı (Ngamson ve Beck, 2000), ilginç yerleri ziyaret etme, kişisel gelişim ve iş/kurum aktiviteleri (Rittichainuwat, Beck ve Lalopa, 2001), aktiviteler ve fırsatlar, bağlantı, konferansın uygunluğu, eğitsel faydalar ve ürünlere (Severt, Wang, Chen ve Breiter, 2006) ilişkin literatürde çalışmalar bulunmaktadır.

Motivasyonel faktörler tek başına üyelerin kongre katılım kararlarında etkili olmadıkları için araştırmacılar kongre katılımını engelleyen faktörler üzerinde odaklanmıştır. Bu kapsamda maliyet (Opperman ve Chon, 1995; Grant ve Opperman, 1995; Opperman, 1998), kaynaklılık (Opperman ve Chon, 1995; Grant ve Opperman, 1995; Opperman, 1998; Rittichainuwat, Beck ve Lalopa, 2001), zamansızlık (Grant ve Opperman, 1995; Rittichainuwat, Beck ve Lalopa, 2001), uzaklık, algılanan

güvenlik riski, deniz aşırı destinasyonlara aşına olmama (Ngamson ve Beck, 2000; Rittichainuwat, Beck ve Lalopa, 2001), konferans destinasyonuna yönelik olumsuz imaj, ailevi yükümlülükler/sorumluluklar, sağlık problemleri, destinasyonu daha önce ziyaret (Rittichainuwat, Beck ve Lalopa, 2001) kongre katılımını engelleyen unsurlar olarak belirlenmiştir. Ngamson ve Beck (2000) uluslararası konferanslara katılımında, katılımcıların algılanan güvenlik riski, rahatsızlık ve deniz aşırı destinasyonlara aşına olmama gibi unsurların konferans katılımını engelleyen faktörlerken; seyahat paketleri, destinasyonda aile ile aktivite fırsatları ve işverenler tarafından katılan maliyetleri de bir kongreye katılımı kolaylaştıran faktörler olarak belirlenmiştir.

Kongre katılımcılarının davranışları ve karar alma sürecinde etkili olan unsurlar, literatürde ağırlıklı olarak bir kongreye katılan ve katılmayan kişiler (Oppermann, 1995); ticari kongre katılımcıları ile kurumsal kongre katılımcıları arasındaki karşılaştırmaları içermektedir. Ancak daha spesifik olarak belirli bir kongreye katılan katılımcıların demografik özellikleri ve kongre katılım davranışları gibi çeşitli ölçütlere göre katılım tercihlerinin bir karşılaştırmasını içeren çalışmalara rastlanmamaktadır.

4. METODOLOJİ

4.1. Araştırmanın Amacı

Akademisyenlerin ulusal ve uluslararası düzeyde gerçekleştirilen kongrelere katılımlarındaki tercih ölçütlerinin neler olduğunu ve bu tercih ölçütlerinin akademisyenlerin demografik özellikleri ve kongre katılım davranışına göre farklılıklar gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bu çalışma, tanımlayıcı bir içerik taşımaktadır. İlk bölümde açıklandığı gibi, kongre turizmi son yıllara kadar çoğunlukla arz yönüyle incelenmiş, kongre katılımcılarına yönelik çok az sayıda çalışma yapılmıştır. Konuyla ilgili literatürde kongrelere katılım kararında seçenekleri değerlendirme aşamasında etkili olan ölçütlerin belirlenmesi ve bu ölçütlerin katılımcıların demografik özellikleri ve kongre katılım davranışlarına göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla bu çalışma gerçekleştirilmektedir.

4.2. Anakütle ve Örneklem

Çalışmanın anakütlesini Türkiye’de faaliyet gösteren üniversitelerde görevli olan ve daha önce ulusal ya da uluslararası alanda düzenlenmiş herhangi bir kongreye katılmış akademisyenler oluşturmaktadır. Türkiye’deki devlet ve vakıf üniversitelerinde 2007 yılında 85.841 akademisyenin görev yapmakta olduğu bilinmektedir. Ancak bu akademisyenlerden 1100 akademisyenin mail adresine erişilebilmiştir. Bir kongreye katıldığı tespit edilen 1100 akademisyenin e-posta adresine, kongre tercih ölçütleri anketi gönderilmiş, 246 kullanılabilir anket cevabına ulaşılmıştır.

4.3. Veri Toplama Aracı

Katılımcıların kongre tercih ölçütlerinin belirlenebilmesi ve tanımlanabilmesi için, ilk aşamada kapsamlı bir literatür çalışması yürütülmüştür. Literatür taraması kapsamında, tüketici davranışı ve pazarlama (Kotler ve Armstrong 1999), turizm pazarlaması (Um ve Crompton, 1990) ve etkinlik/kongre turizmi (Var vd., 1985; Opperman ve Chon, 1997; Price, 1993; Ngamson ve Beck, 2000; Rittichainuwat, Beck ve Lalopa, 2001; Yoo ve Chon, 2008; Zhang, Leung ve Qu, 2006) incelenmiş ve amaçlanan kongre tercih ölçütlerinin neler olduğu ortaya konulmuştur. İkinci aşamada, kongre tercih ölçütlerinin temel boyutlarını belirlemek için Delphi Tekniği kullanılarak, daha önce ulusal ve uluslararası bir kongreye katılmış olan 15 akademisyen ile görüşmeler yapılmıştır. Bütün akademisyenlerden kongre tercihlerinde önemli olan faktörleri tanımlamaları istenmiştir. Literatür taraması ve görüşmelerden elde edilen veriler ışığında 40 maddeden oluşan kongre tercih ölçütleri ölçeği geliştirilmiştir. Üçüncü aşamada, ölçeğin kapsam geçerliği için beş kişiden oluşan grubun

görüşlerine başvurularak akademisyenlerden ölçek maddelerinin çalışmanın amacına uygunluğunu ve anlaşılabilirliğini değerlendirmeleri istenmiştir. Akademisyenlerden her bir maddeye ilişkin görüşlerini “1=önemli değil”, “2= ne önemli ne önemsiz” ve “3= önemli” şeklindeki bir derecelendirme ile belirtmeleri istenmiştir. Uzman görüşleri doğrultusunda dört madde ölçekten çıkarılmıştır. Ölçeğin geçerli olduğunun belirlenmesiyle dördüncü aşamada, 36 maddeden oluşan ölçek ile 62 akademisyenden oluşan örnek grubu üzerinde bir pilot test yapılmıştır. Gerçekleştirilen pilot test, kavramsal olarak tutarsız olabilecek maddelerin ölçekten çıkarılmasının yanı sıra ölçeğin yapı geçerliğinin ölçülmesine de olanak sağlamıştır. Güvenilirlik analizi sonuçları ile, madde toplam korelasyonu 0.4’ten düşük olan üç madde ölçekten çıkarılmıştır. Üç maddenin çıkarılması sonucu ölçekteki 33 madde için Cronbach Alpha katsayısı 0.867 olarak belirlenmiştir.

Yukarıda açıklanan aşamaların sonucunda veri toplama aracı olarak, 33 maddeden oluşan bir sıralı ölçek elde edilmiştir. Belirlenen 33 madde “kesinlikle katılıyorum”, “katılıyorum”, “ne katılıyorum ne katılmıyorum”, “katılmıyorum”, “kesinlikle katılmıyorum” şeklindeki beşli likert ölçeği ile ölçülmüştür.

4.4. Verilerin Derlenmesi

Çalışmanın verileri, e-posta yolu ile derlenmiştir. Her üniversiteden, daha önce ulusal ve uluslararası bir kongreye katıldığı tespit edilen 1100 akademisyenin e-posta adresine, kongre tercih ölçütleri anketi gönderilmiştir. Gönderilen 1100 mailden 273 tanesi geçersiz mail adresi gerekçesi ile geri dönmüştür. Geçerli 827 mail adresinden ise toplam 246 kullanılabilir anket cevabı gelmiştir.

5. ANALİZ VE BULGULAR

Türkiye üniversitelerinde görev alan 246 akademisyenden elde edilen bulgular SPSS for Windows 17.0 ve Lisrel 8.51 paket programları ile analiz edilmiştir. Araştırmadan elde edilen verilerin istatistiksel çözümlenmeleri için, frekans analizi, doğrulayıcı faktör analizi ve t-testi kullanılmıştır. Çalışmada, öncelikle katılımcıların tanımlayıcı verileri incelenmiştir. Kongre tercih kriterlerinin belirlenmesi amacıyla doğrulayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Son olarak, araştırmaya dahil olan katılımcıların kongre tercih ölçütlerinin eğlence ve aktivite fırsatları, kongre, maddi ve zaman maliyeti ve destinasyon boyutlarında çeşitli özelliklere (yaş, cinsiyet, görev, yurt içi ve yurtdışı kongre katılım düzeyi, kongrede harcanan süre ve aile eşlik durumu) göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için bağımsız t-testi analizi yapılmıştır.

5.1. Tanımlayıcı Bulgular

Tablo 1’de araştırmaya dâhil olan katılımcılara ilişkin tanımlayıcı bilgiler yer almaktadır. Katılımcıların cinsiyet ve yaş grupları incelendiğinde %53,7’sinin erkek, %46,3’nün kadın ve çoğunluğunun 31-36 (%26,4), 37-42 (%24,8) ve 25-30 (%22,0) yaş aralığında oldukları ortaya çıkmıştır. Akademik unvanlar açısından incelendiğinde ankete yanıt verenlerin %28,5’nin yardımcı doçent, %28’nin araştırma görevlisi, %18,3’nünde profesör olduğu tespit edilmiştir. Akademisyenlerin yurtiçi ve yurtdışı kongrelere katılım sayıları incelendiğinde %43,9’nun yılda en az iki, %41,1’nin ise yılda en az bir kez yurtiçi kongrelere; %58,1’nin ise yılda en az bir kez yurt dışı kongrelere katıldıkları belirlenmiştir. Ayrıca katılımcıların %41,1’nin yıl boyunca, %22’sinin ilkbaharda ve %20,7’sinin sonbaharda kongrelere katıldıkları; katıldıkları bu kongreler için 3-4 gün (%49,6) süre harcadıkları ve %50’sinin gelecekte aileleri ile kongrelere katılabileceklerini beyan ettikleri görülmüştür.

Tablo 1. Araştırmaya Yanıt Veren Katılımcılara Ait Tanımlayıcı Bilgiler

Cinsiyet	%	Görev	%
Erkek	53,7	Yardımcı Doçent	28,5
Kadın	46,3	Araştırma Görevlisi	28,0
N=246	100,0	Profesör	18,3
Yaş		Öğretim Görevlisi	12,2
31-36	26,4	Doçent	11,0
37-42	24,8	Uzman	0,8
25-30	22,0	Okutman	0,4
43-48	12,2	N=244	99,2
49-54	6,9	Aile Eşlik	
55-60	5,7	Hayır ama gelecekte olabilir	50,0
61-66	2,0	Evet bazen	28,5
N=246	100,0	Hayır asla	13,0
		Evet genellikle	7,3
		N=244	99,2
Katılım Zamanı		Harcanan Süre	
Tüm yıl	41,1	3-4 Gün	49,6
İlkbahar	22,0	5-6 gün	18,7
Sonbahar	20,7	1-2 gün	15,0
Yaz	12,6	6 gün ve daha fazla	14,2
Kış	3,7	N=240	97,6
N= 246	100,0		
Yurtiçi kongrelere katılım sayısı		Yurtdışı Kongrelere Katılım	
Yılda 2 kez	43,9	Yılda 1 kez	58,1
Yılda 1 kez	41,1	Yılda 2 kez	20,3
Yılda 3 kez	11,4	Yılda 3 kez	1,2
Yılda 4 kez	1,6	N= 209	79,6
N=241	98,0		

5.2. Doğrulayıcı Faktör Analizi Bulguları

Kongre tercih kriterlerinin belirlenmesi ve ölçeğin tekboyutluluğunu değerlendirmesi amacıyla doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Analizde LISREL 8.51 paket programı kullanılarak girdi verisi olarak kovaryans matrisi ve maksimum olabilirlik kestirimi (maximum likelihood method) kullanılmıştır. İlk modelin uyum değerleri uygun değerler olmadığı için, program tarafından önerilen modifikasyonlar yapıldıktan ve bazı maddeler ölçekten çıkarıldıktan sonra düzenlenen model tekrar değerlendirilmiştir. 23 ölçek maddesi ile kavramsal olarak anlamlı altı faktör yapısı test edilmiştir. Tablo 2’de görüldüğü gibi doğrulayıcı faktör analizi sonucu kongre tercih ölçütlerini kapsayan altı boyut (a) Eğlence ve Aktivite Fırsatı, (b) Kongre, (c) Maddi Maliyet, (d) Alt yapı, (e) Zaman maliyeti ve (f) Destinasyon olarak isimlendirilmiştir.

DFA’da önerilen modelin ve analiz verisinin istatistiksel olarak uygunluğunu test eden değer bilindiği üzere χ^2 değeridir (Schumacker, 2004, s.82). χ^2 değeri popülasyona ait kovaryans matrisinin, modelde uygulanan kovaryans matrisine eşit olup olmadığını test eder ve χ^2 değerinin düşük olması, p anlamlılık düzeyinin de 0,05’den büyük olması tercih edilir. Ancak bu değer örneklem büyüklüğüne duyarlı

olduğundan ve çok elemanlı örneklerde yüksek χ^2 değerlerine ulaşılabacağından serbestlik derecesi (df) ile düzeltilmiş olan χ^2/df değerinin kullanılması daha uygun görülmektedir (Bagozzi, 1981, s.380). Çalışılan örneklem (N=246) için bulunan χ^2 değeri model için ($\chi^2= 360.57$) yüksek olduğundan, df ile düzeltilmiş χ^2 değeri dikkate alınmıştır. 0-3 aralığında olması uygun görülen (Schermelleh-Engel vd., 2003, s.31-33) χ^2/df değeri 1.91 olarak elde edildiğinden, ölçek istatistiksel olarak anlamlıdır. Öte yandan DFA ve yapısal eşitlik modellemesinde veriden elde edilen bir modeli doğru olarak tanımlamak için tek bir istatistiksel anlamlılık testi yeterli olmayıp, birçok ölçüte göre değerlendirilmesi gerekmektedir (Schermelleh-Engel vd., 2003, 31). Uyum iyiliği, önerilen modelden tahmin edilen gözlenen girdi matrisinin (kovaryans ya da korelasyon) uygunluğunu veya modelin görgül veri ile tutarlılığını ölçer (Hair vd., 1998, s.610-611). Ölçeğe ait uyum iyiliği indekslerinden RMSEA=0.061 olarak bulunmuştur. Bilindiği üzere, RMSEA değerinin 0.05'in altında olması verilerle iyi uyumu, 0.05-0.08 arasında olması kabul edilebilir uyumu, 0.08-0.10 arasında olması zayıf uyumu ve 0.10'den büyükse kabul edilemez uyumu gösterir. İlgili literatüre göre; CFI değeri 0 ile 1 arasında değişebilir ve 0.90'dan büyük olması gereklidir (Schumacker ve Lomax, 2004) ve analiz sonucuna göre CFI= 0.88 olarak bulunmuştur. Diğer indeksler ise NNFI=0.88, GFI=0.88 olarak belirlenmiştir. Sonuçlar incelendiğinde, ölçeğe ait uyum iyiliği indeksleri kabul edilebilir sınırlar içerisinde yer almaktadır. Buradan hareketle, ölçeğin analizde kullanılan ampirik veri ile tutarlı ve uygun, diğer bir ifade ile ölçeğin istatistiksel olarak geçerli olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 2. Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları

	CSL	t value	CR	VE
Faktör 1 EĞLENCE VE AKTİVİTE			.82	.47
Kongrede sunulan sosyal programlar	.65	10.67		
Kongrenin düzenlendiği yerde doğal ve kültürel çekicilikler	.59	9.43		
Kongrenin düzenlendiği yerin mutfağı	.79	11.58		
Kongrenin düzenlendiği yerdeki eğlence olanaklarının çeşitliliği	.74	12.55		
Kongre programı dahilinde aile üyelerine yönelik aktivite fırsatları	.65	10.62		
Faktör 2 KONGRE			.74	.48
Kongrenin konusu	.82	7.69		
Kongreyi düzenleyen kurumun saygınlığı	.71	9.39		
Kongreye alanında uzman ve saygın konuşmacıların katılımı	.69	7.73		
Kongrenin bilim kurulu	.55	6.79		
Kongre amaçlarının kendi profesyonel amaçlarıyla uyumluluğu	.70	8.57		
Faktör 3 MADDİ MALİYET			.74	.68
Kongrenin kayıt ücreti	.72	9.40		
Konaklama maliyeti	.74	10.73		
Ulaşım maliyeti	.99	14.86		
Faktör 4 ALT YAPI			.72	.60
Kongrenin düzenlendiği yere doğrudan uçuşların bulunması	.93	9.60		
Kongrenin düzenlendiği yere alternatif ulaşım araçlarının bulunması	.76	10.33		
Konaklama olanaklarının çeşitliliği	.60	7.94		
Faktör 5 ZAMAN MALİYETİ			.75	.51
Kongrenin düzenlendiği yere seyahat süresi	.75	10.30		
Kongrenin süresi	.58	8.34		
Kongrenin düzenlendiği yerdeki vize kolaylığı	.79	10.48		
Faktör 6 DESTİNASYON			.71	.46
Kongrenin düzenlendiği yerin imajı	.67	8.64		
Kongrenin düzenlendiği yerin iklimi	.72	10.44		
Kongrenin düzenlendiği yerde daha önce bulunmuş olmak	.61	7.18		

Uyum iyiliği indekslerinin yanı sıra ölçekteki göstergelerin yeterliği ve birleşik güvenilirliği (composite reliability), geçerlik ve güvenilirliğin ölçülmesi ile değerlendirilmiştir. Bu amaçla, birleşik güvenilirliği ve her bir yapı tarafından açıklanan varyans olmak üzere iki tür güvenilirlik testi kullanılmıştır. Birleşik güvenilirlik alpha katsayısı ile benzerdir ancak alpha katsayısı tekboyutluluğu değerlendirmek yerine ölçeğin tekboyutlu olduğunu varsaymaktadır. Birleşik güvenilirlik ise, bir faktördeki göstergelerin içsel tutarlıklarını göstermektedir ve kabul edilebilir güvenilirlik oranı .70'tir. Bir yapının birleşik güvenilirliği aşağıdaki formül ile hesaplanmaktadır (Hair vd., 1998, s.611-612):

$$\text{Yapı Güvenilirliği} = \frac{(\sum \text{Standardize yük değerleri})^2}{(\sum \text{Standardize yük değerleri})^2 + \sum \epsilon_j}$$

Hesaplanan bir diğer katsayı ise, açıklanan varyanstır (variance extracted) ve bunun da .50'den fazla olması gerektiği ifade edilmektedir. Bu değer gözlenen değişkenlerde örtük değişken tarafından açıklanan ortalama varyansı verir. Bu katsayı için kullanılacak formül ise şu şekildedir (Hair vd., 1998, s.612):

$$\text{Açıklanan Varyans} = \frac{\sum (\text{Standardize yük değerleri}^2)}{\sum (\text{Standardize yük değerleri}^2) + \sum \epsilon_j}$$

Tablo 2 incelendiğinde ölçekteki altı maddenin yapı güvenilirliği belirtilen .70 düzeyini aştığı (.71-.82); üç faktörün açıklanan varyanslarının .50'yi aştığı diğer üç faktörün de .50'ye yakın bir değer aldığı görülmektedir. Buna göre kongre tercih ölçütlerini oluşturan boyutların içsel tutarlılıkları ve yapıyı açıklama güçlerinin yeterli olduğu doğrulanmıştır. DFA'da son olarak, yapıların yakınsama ve ayrışma geçerliliklerinin hesaplanması gerekmektedir. Yakınsama geçerliliği bir yapıyı oluşturan değişkenlerin veya alt boyutların kendi aralarındaki korelasyonlarının yüksek düzeyde ve uniform olmasını ifade etmektedir (Bagozzi, 1981, s.375). Yakınsama geçerliliğinde temel koşul yapıların açıkladığı varyansın 0.50'den büyük olmasıdır (Fornell ve Larcker, 1981, s.46). Tablo 2 incelendiğinde bütün parametrelerin istatistiksel olarak anlamlı ($t > 1.96$), açıklanan varyans değerlerinin yüksek olduğu, sonuç olarak ölçeğin yakınsama geçerliliğinin sağlandığı belirlenmiştir.

5.3. Kongre Tercih Ölçütleri ile İlgili Bağımsız t-testi Sonuçları

Araştırmanın bir diğer amacı olan, katılımcıların kongre tercih ölçütleri boyutları ile yaş, görev, yurt içi ve yurtdışı kongre katılım düzeyi, kongrede harcanan süre ve aile eşlik durumu arasından önemli bir farklılığın olup olmadığını belirlemesidir. Bu amaçla yapılan t testinin sonuçları Tablo 3'te gösterilmiştir. Tablo 3 incelendiğinde katılımcıların yaş grupları ve yılda katıldıkları yurtdışı kongre sayısına göre kongre tercih ölçütlerinde anlamlı bir farklılık çıkmamıştır. Görev grupları açısından incelendiğinde, "Kongre" olarak tanımlanan tercih ölçütü açısından öğretim üyelerinin ortalamalarının 4,45, araştırma görevlilerinin ise 4,40 olduğu görülmektedir. Yapılan t-testi sonuçları, öğretim üyeleri ile araştırma görevlileri arasında %5 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak bir farklılık olduğunu göstermektedir. Bu duruma göre, öğretim üyelerinin, araştırma görevlilerine göre, "Kongre" adlı tercih ölçütüne daha fazla önem verdiklerini söylemek mümkündür. Ancak tablo 3 incelendiğinde, görev gruplarına göre Eğlence, Maddi Maliyet, Altyapı, Zaman Maliyeti ve Destinasyon olarak tanımlanan kongre tercih ölçütlerinde anlamlı bir farklılık çıkmamıştır.

Tablo 3 incelendiğinde, Maddi Maliyet açısından yılda 1-2 yurt içi kongreye katılan akademisyenlerin mean skorları 3,54, yılda 3-4 yurt içi kongreye katılan akademisyenlerin ise 4,60'tur. Yapılan t-testi sonucuna göre, Maddi Maliyetin kongre tercihinde etkili olduğu düşüncesi açısından, yılda 1-2 yurt içi kongreye katılan akademisyenler ile yılda 3-4 yurt içi kongreye katılan akademisyenler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. Buna göre yılda 3-4 kongreye katılanların, yılda 1-2 kongreye katılan akademisyenlere göre kongrenin Maddi Maliyetini daha fazla dikkate aldıkları

söylenbilir. Ancak Eğlence, Maddi Maliyet, Altyapı, Zaman Maliyeti ve Destinasyon faktörleri bakımından yılda 1-2 yurt içi kongreye katılan akademisyenler ile yılda 3-4 yurt içi kongreye katılan akademisyenler arasında anlamlı bir fark çıkmamıştır.

Bir kongrede harcanan süre bakımından kongre tercih ölçütleri incelendiğinde Maddi Maliyet, Altyapı ve Zaman Maliyeti bakımından gruplar arasında anlamlı farklılık çıkmış; ancak Eğlence, Kongre ve Destinasyon faktörleri açısından anlamlı bir fark çıkmamıştır. Bir kongrede akademisyenlere ailelerinin eşlik etme durumu açısından ise Maddi Maliyet, Kongre, Zaman Maliyeti ve Destinasyon faktörlerinde gruplar arasında anlamlı bir fark çıkmamıştır. Ancak Eğlence faktörü açısından, kongre seyahatinde ailelerinin eşlik ettiği akademisyenlerin ortalaması 2,78, ailelerin eşlik etmediği akademisyenlerin ortalaması 2,51'dir. Yapılan t-testi sonucuna göre, ailelerinin eşlik ettiği akademisyenler ile ailelerinin eşlik etmediği akademisyenler arasında Eğlence faktörü açısından istatistiki olarak önemli bir farklılık bulunmuştur. Bu sonuç, ailelerinin eşlik ettiği akademisyenlerin ailelerinin eşlik etmediği akademisyenlere göre kongre tercihinde Eğlence faktörünün daha fazla etkili olduğunu göstermektedir. Ayrıca Altyapı faktörü açısından kongre seyahatinde ailelerinin eşlik ettiği akademisyenlerin ortalaması 3,61, ailelerin eşlik etmediği akademisyenlerin ortalaması ise 3,39'dur. t-testi sonucuna göre, ailelerinin eşlik ettiği akademisyenler ile ailelerinin eşlik etmediği akademisyenler arasında Altyapı faktörü açısından istatistiki olarak önemli bir farklılık bulunmuştur. Buna göre, ailelerinin eşlik ettiği akademisyenlerin ailelerinin eşlik etmediği akademisyenlere göre kongre tercihinde Altyapı faktörünün daha fazla etkili olduğu söylenebilmektedir.

Tablo 3. Kongre Tercih Ölçütleri ile İlgili Bağımsız t-testi Sonuçları

	Mean		t-değeri	2-tail Sig.
	23-42 Yaş	43-66 Yaş		
Yaş Grupları				
Eğlence	2,60	2,62	-0,19	0,844
Kongre	4,42	4,46	-0,32	0,743
Maddi Maliyet	3,78	3,43	1,24	0,214
Altyapı	3,43	3,55	-0,96	0,334
Zaman Maliyeti	3,53	3,47	0,49	0,622
Destinasyon	2,79	2,89	-0,92	0,356
	Öğretim Üyeleri	Araştırma		
Görev Grupları		Görevlileri		
Eğlence	2,60	2,60	-0,21	0,983
Kongre	4,45	4,40	0,40	0,046
Maddi Maliyet	3,68	3,65	0,10	0,915
Altyapı	3,45	3,46	-0,03	0,969
Zaman Maliyeti	3,46	3,62	-1,27	0,205
Destinasyon	2,81	2,83	-0,12	0,905
	Yurtiçi Kongre Katılım	Yılda 1-2 kez	Yılda 3-4 kez	
Eğlence	2,58	2,71	-0,84	0,401
Kongre	4,44	4,47	-0,18	0,853
Maddi Maliyet	3,54	4,60	-2,90	0,004
Altyapı	3,43	3,59	-0,94	0,345
Zaman Maliyeti	3,47	3,72	-1,47	0,142
Destinasyon	2,83	2,64	1,31	0,189

Tablo 3. Kongre Tercih Ölçütleri ile İlgili Bağımsız t-testi Sonuçları (Devamı)

Yurt Dışı Kongre Katılım	Yılda 1-2 kez	Yılda 3-4 kez		
Eğlence	2,54	2,92	-1,80	0,073
Kongre	4,45	4,37	0,34	0,731
Maddi Maliyet	3,67	3,78	-0,20	0,838
Altyapı	3,40	3,54	-0,60	0,549
Zaman Maliyeti	3,48	3,42	0,27	0,784
Destinasyon	2,81	2,85	-0,19	0,844
Kongrede Harcanan Süre	1-4 Gün	5 Gün ve Daha Fazla		
Eğlence	2,65	2,52	1,19	0,233
Kongre	4,50	4,33	1,50	0,134
Maddi Maliyet	3,87	3,35	1,92	0,018
Altyapı	3,61	3,16	3,96	0,000
Zaman Maliyeti	3,62	3,29	2,79	0,006
Destinasyon	2,76	2,91	-1,36	0,174
Aile Eşlik	Evet	Hayır		
Eğlence	2,78	2,51	2,56	0,011
Kongre	4,45	4,43	0,238	0,812
Maddi Maliyet	3,68	3,70	-0,07	0,944
Altyapı	3,61	3,39	1,95	0,050
Zaman Maliyeti	3,63	3,46	1,48	0,140
Destinasyon	2,93	3,70	1,78	0,076

6. SONUÇ

Bu çalışmada kongre katılımcılarının kongre tercihinde etkili olan ölçütlerin neler olduğu ve tercih ölçütlerinin demografik özelliklerine ve kongre katılım davranışlarına göre farklılık gösterip göstermediği araştırılmıştır. Çalışmanın uygulaması Türkiye'deki üniversitelerde görev alan akademisyenler üzerinde gerçekleştirilmiştir.

Çalışma bulguları, Türkiye'deki akademisyenlerin kongre tercihlerinde kongre kapsamında sunulan sosyal programlar, eğlence olanaklarının çeşitliliği, aile üyelerine yönelik aktivite fırsatları, kongrenin düzenlendiği yerdeki doğal ve kültürel çekicilikler ile destinasyon mutfağının en önemli tercih ölçütü olduğunu göstermektedir. Ayrıca çalışmada, akademisyenlerin kongre tercihlerinde kongre nedeniyle katılmak zorunda oldukları maddi ve zaman maliyetinin, kongrenin gerçekleştiği destinasyonun özelliklerinin ve altyapısının ve bir ürün olarak kongrenin kendisinin önemli tercih ölçütleri olduğunu göstermektedir. Çalışma bulgularının, konuyla ilgili önceki çalışmaların bulgularını destekler nitelikte olduğu görülebilmektedir. Ancak konuyla ilgili yapılmış diğer çalışma sonuçları ile karşılaştırıldığından çalışmanın en dikkat çekici sonucu, eğlence ve aktivite fırsatlarının katılımcılar tarafından üzerinde en fazla durulan kongre tercih ölçütü olarak belirlenmesidir. Yapılan diğer araştırmalarda kongre ve profesyonel amaçlar kongre tercihinde en önemli kriterlerken bu çalışmada eğlence ve aktivite fırsatları en önemli tercih kriteri olarak belirlenmiştir. Bu sonuç, farklı katılımcı gruplarına göre kongre tercih ölçütlerinin farklılık gösterdiğini açıkça göstermektedir.

Yapılan analiz sonuçlarına göre kongre katılımcılarının tercih ölçütlerinin demografik özelliklerine ve kongre katılım davranışlarına göre farklılıklar gösterdiği tespit edilmiştir. Katılımcıların üniversitelerde üstlendikleri görevler bakımından tercih ölçütleri incelendiğinde, öğretim üyelerinin araştırma görevlilerine göre, bir ürün olarak ele alınan kongre ölçütüne daha fazla önem verdikleri belirlenmiştir. Katılımcıların bir yılda katıldıkları yurtiçi kongre sayısına göre ise, yılda 3-4 yurt içi kongreye katılanların, yılda 1-2 yurtiçi kongreye katılanlara göre katlanmak zorunda oldukları maddi maliyetleri daha fazla dikkate aldıkları belirlenmiştir. Buna göre, katılımcıların yıl içinde katıldıkları kongre sayısı arttıkça kongre tercihlerinde kongrenin düzenlendiği yerdeki konaklama ve ulaşım maliyetleri ve kongre kayıt ücretinin etkili olduğu söylenebilmektedir. Ayrıca kongre katılımcılarının bir kongrede harcadıkları süre bakımından tercih ölçütleri incelendiğinde katlanılan maddi maliyet, zaman maliyeti ve kongrenin düzenlendiği yerin altyapısına daha fazla dikkat ettikleri belirlenmiştir. Ailelerinin eşlik ettiği akademisyenlerin kongre tercihinde eğlence ve aktivite fırsatlarının ve kongrenin düzenlendiği yerin altyapısının daha fazla etkili olduğu tespit edilmiştir.

Çalışma sonucuna göre hedef kitlesi Türkiye’de görev alan akademisyenlerden oluşan kongre katılımcılarının özellikle kongre programı kapsamında sunulan eğlence ve aktivite fırsatlarına ve kongre destinasyonundaki çekiciliklere daha fazla dikkat ettikleri görülmektedir. Özellikle aileleri ile bir kongreye katılan katılımcıların bu ölçütleri daha fazla dikkate aldıkları görülmektedir. Katılımcıların üstlendikleri görev bakımından ise kongre tercih ölçütlerinde öğretim üyelerinin araştırma görevlilerine göre kongrenin içeriğine daha fazla önem verdikleri belirlenmiştir. Sonuç olarak, kongre tercihlerinin katılımcıların çeşitli demografik özellikleri ve kongre katılım davranışlarına göre farklılık gösterdiği söylenebilmektedir. Başarılı bir kongre düzenlemek isteyen kongre planlayıcılarının ve pazarlamacılarının en çok eğlence ve aktivite fırsatlarına önem vermeleri gerektiği, bunun yanı sıra kongre pazarlama karmasından ürün, mekan ve fiyat unsurları üzerinde durmaları gerektiği belirlenmiştir.

KAYNAKÇA

- Bagozzi, R. P. (1981).** Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error. A comment. *Journal of Marketing Research*, 18(3): 375-381.
- Baloğlu, Ş., & Curtis, L. (2005).** Association meeting planners' perceptions and intentions for five major us convention cities: the structured and unstructured images. *Tourism Management*, 26(5): 743-752.
- Choi, J.-J., & Boger, C. A. (2002).** State association market: relationship between association characteristics and site selection criteria. *Journal of Convention&Exhibition*, 4(1): 55-73.
- Crompton, J. (1992).** Structure of vacation destination choice sets. *Annals of Tourism Research*, 19, 420-34.
- Crouch, G., & Ritchie, B. (1998).** Convention site selection research: A review, conceptual model and propositional framework. *Journal of Convention & Exhibition Management*, 1(1): 49-69.
- Fornell, C., & Larcker, D. F. (1981).** Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error. *Journal of Marketing Research*, 18(1): 39-50.
- Gnoth, J. (1998).** Branding tourism destinations. *Annals of Tourism Research*, 25(3): 758-760.

- Go, F. M., & Govers, R. (1999).** The Asian perspective: Which international conference destinations in asia are the most competitive?, *Journal of Convention & Exhibition Management*, 1(4): 37-50.
- Grant, Y. N. J., & Weaver, P. A. (1996).** The Meeting selection process: A demographic profile of attendees clustered by criteria utilized in selecting meetings. *Journal of Hospitality & Tourism Research*, 20 (1): 57-71.
- Hair, J. F. Jr., Anderson, R. E., Tahtam, R. L. & Black, W. C. (1998).** *Multivariate Data Analysis*. Upper Saddle River, N.J.: Prentice Hall.
- Jaekyoon, J., & McCleary, K. W. (1999).** Classifying US association meeting planners based on international destination selection criteria: a case study of South Korea. *International Journal of Hospitality Management*, 18(2): 183-199.
- Jago, L. K., & Deery, M. (2005).** Relationships and factors influencing convention decision-making. *Journal of Convention and Event Tourism*, 7(1): 23-42.
- Kotler, P. & Armstrong, G. (2004).** *Principles of Marketing*. Upper Saddle River, N.J.: Prentice Hall.
- Kotler, P., Bowen, J. ve Makens, J. (2006).** *Marketing for Hospitality and Tourism*. Upper Saddle River, N.J. : Prentice Hall.
- Lee, M. J., & Back, K. J. (2005).** A review of economic value drivers in convention and meeting management research. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 17(5): 409-420.
- Lee, M. J., & Back, K. J. (2007).** Effects of destination image on meeting participation intentions: empirical findings from a professional association and its annual convention. *The Service Industries Journal*, 27(1): 59-73.
- Lee, M., & Back, K. (2005).** A review of convention and meeting management research 1990-2003: identification of statistical methods and subject areas. *Journal of Convention and Event Tourism*, 7(2): 1-12.
- Mair, J., & Thompson, K. (2008).** The UK association conference attendance decision-making process. *Tourism Management*, 30(3): 1-10.
- Ngamsom, B., & Beck, J. (2000).** A pilot study of motivations, inhibitors, and facilitators of association members in attending international conferences. *Journal of Convention and Exhibition Management*, 3(3): 45-62.
- Oppermann, M. (1995).** Professional conference attendees' and non-attendees' participation decision factors. İcinde K. S. Con (Ed.), *Proceedings of the 1995 STTE Annual Conference*, Society of Travel and Tourism Educators.
- Oppermann, M., & Chon, K. S. (1997).** Convention participation decision-making process. *Annals of Tourism Research*, 24(1): 178-191.
- Oppermann, M. (1996).** Convention destination images: analysis of association meeting planners' perceptions. *Tourism Management*, 17(3): 175-182.
- Oppermann, M. (1998).** Convention participation decision-making process. *Annals of Tourism Research*, 24(1): 178-191.

-
- Oppermann, M., & Chon, K. S. (1995).** Factors influencing professional conference participation by association members: A pilot study of convention tourism. *Travel and Tourism Research Association Journal*, 26, 254-259.
- Price, C. (1993).** An empirical study of the value of professional association meetings from the perspective of attendees. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Virginia Polytechnic and State University, Blacksburg, VA.
- Rittichainuwat, B. N., Beck, J. A., & Lalopa, J. (2001).** Understanding motivations, inhibitors, and facilitators of association members in attending international conferences. *Journal of Convention & Exhibition Management*, 3(3): 45-62.
- Schumacker R. E., & Lomax R. G. (2004).** *A beginner's guide to structural equation modeling*. London: Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- Severt, D., Wang, Y., Chen, P-J., & Breiter, D. (2007).** Examining the motivation, perceived performance and behavioral intentions of convention attendees: Evidence from a regional conference. *Tourism Management*, 28, 399–408.
- Um, S., & Crompton, J. L. (1990).** Attitude determinants in tourism destination choice. *Annals of Tourism Research*, 17, 432-448.
- Var, Turgut., Ceasario, C. F., & Mauser, G. (1985).** Convention tourism modelling. *Tourism Management*, 6(3): 194-204.
- Witt, S. F., Sykes, A. M., & Dartus, M. (1995).** Forecasting international conference attending. *Tourism Management*, 16(8): 559–570.
- UNWTO Tourism Highlights, Edition 2008.** <http://www.unwto.org/facts/menu.html>.>(22.05.2009)
- Yoo, J. J-E., & Weber, K. (2005).** Progress in convention tourism research. *Journal of Hospitality & Tourism Research*, 29(2): 194-222.
- Zhanga, H. Q., Leunga, V., & Qu, H. (2007).** A refined model of factors affecting convention participation decision-making. *Tourism Management*, 28, 1123–1127.